

ÜNNEPI BESZÉDEK

Fohász

Uray Sándor költeménye.
(Ünnepély megnyitónak.)

Nézz le ránk, nézz le, Istenünk az égből,
Gyermekeid hívnak a magyar mélységből.
A magyar mélységből, magyar éjtszakából:
Hol a lelkünk roskad siralomtól-gyásztól...
Elrabolták tőlünk drága szép hazánkat,
Nagy világ csufjára porig megaláztak.
Negyedfél-millió testvérünk odaát
Hordoz a rablóktól keserves rabigát.

Nézz le ránk, nézz le, magyarok Istene...
Kezedben van sorsunk ezer esztendeje.
Add vissza hazánkat, szent örökségünket:
A jelen gyászából derítsd szebb jövőnket.
Testünket-lelkünket Te növelted nagyra,
Hadd sujtson le karunk a sok rabló hadra.
S ha újra béke lesz: cselekedjed Urunk:
Nagy-Magyarországot ölelje át karunk.

Amen.

(Felnőtteknek.)

Magyar Testvéreim!

„Visszanéz a magyar, sóhajtva néz vissza,
Te dicső hajdankor! fényes napjaidra:
Szomoru tallóján ősi hirnevének,
Hej! csak úgy böngéz már valamit — mesének!

Csonka kis hazában, trianoni gyászban keresve sem talál-
nánk méltóbb szavakat, amelyeket felidézve, visszaszáll gondola-
tunk a régmúlt időbe, hogy trianoni rabságunk tizenhatodik szo-
moru esztendejében megemlékezzünk annak a nagy márciusnak
idusáról, amely a magyar történet lapjaira úgy iratott be, mint a
magyar szabadság születésnapja. Szálljunk vissza a régmúltba,
mert az a nyolcvannyolc év előtti március már szinte századokkal
mögöttünk látszik a múlt mindent megszépítő aranyos ködében.

Az idő elrohant fölöttünk, ám mi visszahullottunk benne nem nyolcvannyolc éve, hanem még továbbra, abba a szomorú időbe, amikor rab volt a magyar. Vagy szabadok vagyunk ma, amikor itt állunk Európa néptengerében, egyedül, árván, amikor még az a föld sem a miénk, amelyet vérrel áldott meg minden rögében s magyar föld volt ezer éven át, amely minden bukásból fölemelte a magyart? — Ma fájdalommal kell megállapítanunk, — még azt a földet sem mondhatjuk magunkénak, pedig elbuktunk s nagy szükségünk volna új erőt adó csodálatos varázsára.

Szörnyű istenítélet vert végig rajtunk: szétdarabolva az ezeréves föld, rabságban sinylődnek testvéreink, s mi, akik szerencsések lehetünk még magyarnak vallani magunkat, mi sem tudjuk mi vár reánk, mit hoz a holnap. Nehéz, nagyon nehéz ilyen időben visszagondolni azokra a napokra, amikor a magyar történetnek dicsőséges, talán legdicsőbb napjai ragyogtak az égen! De ha szomorú is, ha nehéz is a visszagondolás most azokra a napokra, szükséges ez a visszatekintés mégis, hogy nagy elhagyatottságunkban erőt merítsünk belőle s a nagy márciusi nemzedék példájából tanulva felélesszük lelkünkben azt a hitet, amely az új március idusához fog majd elvezetni bennünket is!

A mi szabadságunk születésnapját méhében hordó 1848 tavasza a szabadság mindent elsöprő lendületével köszöntött be Európába. S mint minden igazán nagy eszme, nyugatról tört hazánkba s hódította meg itt a lelkeket, — gondoljunk csak most a kereszténységre, amelynek alapján állunk ma is, — úgy a magukra eszmélt nemzetek szabadság utáni vágya is nyugatról indult el hódító útjára, hogy elpusztítva a régi világnak már elavult épületeit, azokat újjal pótolja s a régi alapokra egy új, korszerű és a népek szabadságán nyugvó keresztény, szabad államot építsen. Amíg azonban nyugaton ez a szabadságeszme csak véres forradalmak árán győzedelmeskedhetett, addig a mi szabadságunk születésnapja örömmámoros, ünnepélyes tüntetés volt, amelyből hiányzott a forradalmak véres árnyéka s az erőszak sötétsége.

Mert nekünk is föl kellett támadnunk!

A török pusztítás másfél százada után reánk zuduló osztrák uralom mindent elnyomott bennünk, ami magyar volt, hogy céljainak megfelelő egységes birodalmat teremtsen s amelynek egyik részvesztése éppen Magyarország lett volna. A terv, — amelyet Bécsben eszeltek ki, — már-már ugy látszott, sikerül is. Elgyengült, elpuhult a magyarság anyyira, hogy alig volt már benne valami a régi magyar életakarásból. Főuraink az osztrák fővárosban, Bécsben költötték el a magyar föld jövedelmét, idehaza pedig a jogahtalannak maradt szegény jobbágy tengette életét, mitsem törődve a világ folyásával. Pusztultunk, mert bár volt alkotmányunk, de régi, amely a megváltozott idők szellemének nem volt már megfelelő többé. A mi alkotmányunk még mindig a nemzetnek csak igen csekély részét, a nemeseket ismerte el a nemzet politikai jogu tagjainak, s kizárt az alkotmányos élet-

ből mindenki mást, így a többmillió jobbágyságot is, amely pedig a magyarság törzsét, gerincét alkotta. Nem volt még a törvény előtt egyenlő a magyar, bár a kereszténység akkor már tizen-nyolc százada hirdette, hogy minden ember egyenlő az Isten előtt. Nem volt akkor ennek a nemzetnek sem politikai, sem kulturális, sem gazdasági élete. És a nemzet kóros álmomba merülve várta „a nagyszerű halált”, amely beolvasztja más népek kohójában. Ám ekkor, — milyen isteni rendelés! — a tizenkettedik órában, amikor már ásták a sirt, hol egy nemzet sülyed el, — topant eléje s rázta föl tespedéséből, halálos álmából a „legnagyobb magyar”, hogy életre keltve, munkára buzdítva megindítsa azon az uton, amely évszázadok mulasztásait pótolva a jobb és szebb jövő felé vezet.

Széchenyi István gróf vette észre, hogy milyen elmaradott a magyarság, hogy milyen szegény, pedig jobb módban is élhetne. Hiszen termékeny a földje, amely megtermi a világ leghiresebb búzáját s olyan gyümölcsöt érlel rónáin, amelynek nincsen párja a világon! Csak nem tud gazdálkodni rajta. A termőföld nagyrésze parlagon hever! Hegyei ontják bőven a fát, követ, vasat és szénét, aranyat és ezüstöt, csak kéz kell, amely feldolgozza azokat! Városaink is vannak, de kicsinyek és rendezetlenek. Folyóink: gazdag erőforrások, amelyeket szintén fel lehetne használni a nemzetgazdaság érdekében! És itt van a magyar ember, ez az értelmes és tanulékony fő, akit minden szépre és jóra meg lehetne tanítani, csak hogy nem akadt még senki eddig, aki törődött volna vele.

De ő vette észre azt is, hogy a magyar ember csak a mána k él s nem gondol a jövővel. Nem törekszik javítani helyzetén, úgy végzi munkáját, ahogy apjától, nagyapjától tanulta, pedig az idő nem állt meg apáinak, nagyapáinak sirjánál, hanem tovaszaladt fölöttük s fölöttünk is. Haladni kell a korrall s paradicsom lehet ebből az országból! És erre szánta egész életét: hogy megtanítsa a magyart, hogyan lehet s hogyan kell sorsán javítania. Széchenyi azonban nem állott meg a pusztá szónál és jótanácsnál. A tettek embere volt. Amikor a pozsonyi országgyűlésen a magyar tudós társaság megalapításáról beszéltek, Széchenyi e szavakkal állott fel:

— Én nem tudok szépen szónokolni. Csak annyit mondok, hogyha nem tanulunk, nem művelődünk, akkor elpusztulunk. Birtokaim egy esztendei jövedelmét adom a magyar tudós társaságnak, ha megalakul!

Aztán megépíttette a Lánchídat, szabályoztatta a Dunát és a Tiszát, megindította a dunai hajózást, egész gazdasági életünket forrongásban, a munka nemes lázába hozta! S a felbuzdult magyarság mindenütt munkát kért és vállalt: hogy letördelje a szabadság korlátait s megalkossa az új és szabad Magyarországot! Az ut, az irány, amelyet követnie kellett, meg volt adva: Széchenyi adta meg, s a nemzet felismerve a történelmi

pillanatot — amelyet ha most elszalaszt, soha többé vissza nem tér, — hihetetlen erővel látott neki az új Magyarország felépítésének. Alig huszonöt év alatt pótolta azt, amit századok alatt elmulasztott. Így, ebben a lázban érkezett el az a nagy március 15, amely meghozta végre annyira vágyott szabadságát is. Mert ez a nap volt a magyar szabadság születésnapja: ezen a napon vette a szabadság első lélegzetét: 1848 március 15-én!

Mi történt e napokban? Megszűnt a politikai elnyomás, az önkényuralom. Megszűnt a régi rendi alkotmány, amely a magyarság millióit zárta ki az alkotmányos életből s a nemzetből. Független felelős minisztérium került a magyar állam élére. A jobbágyság felszabadult s egyforma tagja lett a nemzetnek a nemességgel. Egyenlő lett mindenki a törvény előtt is, kimondták a közös teherviselést, vagyis azt, hogy ezentúl a nemes is tartozik adót fizetni, nemcsak a jobbágy. Egyszóval leomlott minden válaszfal, amely eddig magyart a magyartól elválasztott. Nem kellett ezt a falat erőszakkal ledönteni, maga a nemesség döntötte le saját jószántából. De megszűnt a nemzet elnyomása is: szabad és független lett a magyar, amilyen évszázadok óta nem volt!

Ez történt azon a dicsőséges márciuson! Nem egy nap munkája volt, nem is egy hónapé, de az események megindítását igazán az a nagy március 15 adta meg! Amire évszázadok óta hiába vágyakozott a nemzet, az most, a nagy nemzetébresztők munkájára alig néhány hónap alatt teljesedésbe megy. És jöhettek a nemzetre az újabb elnyomatás, jöhettek mégoly szomorú napok és esztendők is, de a már egyszer megszületett szabadságot nem lehetett többé eltiporni. Elnyomhatták ugyan egy időre, de elpusztítani már nem lehetett, mert élő volt, mert ott élt a magyar szivekben, lelkekben!

Ez történt azon a nagy márciuson, azon a nyolevannyolc év előtti szent tavaszon...

Ma újra rabok vagyunk, talán több is: megcsonkított, meggyalázott, koldussá tett kicsi ország, amelynek fiait pirosцеруzával rajzolt országhatárok választják el egymástól. De ha van még bennünk életakarás, akkor nem pusztulhatunk el, akkor el fog jönni a mi márciusunk is! Ehhez azonban nem elég a pusztá akarát, hanem cselekedni is kell! Mit cselekedjünk? Megmondják a nagy márciusi ifjak, az a márciusi nemzedék, amely csodákat vitt végbe azon a szent tavaszon, amikor sirjából rántotta vissza a nemzetet!

Tanuljuk meg tőlük a rendithetetlen hitet!

Az a nemzedék tudott hinni a saját erejében, hinni tudott abban, hogy elég erős ahhoz, hogy kiharcolja igazságát, szabadságát, függetlenségét. Hittek, rendületlenül hittek ebben. Ez a szent hit vitte őket a csaták poklába, a tiszszerte nagyobb ellenség szuronyerdejének, a lovasbrigádok lába alá, az ágyuk torkának, a halálnak! Nekünk is hinni kell, hinni az igazságban, a mi igazságunkban, amely azt mondja, hogy az a föld, amely egy

évezreden át magyar volt, az nem lehet soha más — csak magyar! Hinnünk kell ebben, mert az igazság mindig legyőzi a hamisságot, ha igazán akarják feltámadását!

Tanuljuk meg annak a nagy nemzedéknek forró hazaszeretét is!

Hiszen igaz, nagyon nehéz ma magyarnak, jó magyarnak lenni, amikor olyan gondokkal telt ez a mi életünk, amikor szinte azt érezzük, hogy már elviselhetetlen vállainkon a teher, amit vinnünk kell. De ha mégannyira fáj is nekünk ez a mai magyar élet, viselnünk kell, ha összeszorított ajakkal is, ha roskadozó vállakkal is, mert ha elbukunk, a haza is velünk bukik. Jusson eszünkbe az a márciusi nemzedék, amely megvívta a szinte lehetetlent, jusson eszünkbe az a több, mint hatszázezer derék magyar hős, aki életét adta oda, amikor úgy kívánta azt a haza érdeke. Nekünk is áldoznunk kell a hazáért, mert csak így válhat valóra mindnyájunk álma: a magyar feltámadás! Minden golgota nehéz, de minden golgotára eljön a feltámadást hozó husvéti hajnal is!

Tanuljuk meg végül annak a nagy nemzedéknek rendithetetlen kötelességtudását is.

Azok a márciusi ifjak fegyver nélkül rohantak az ellenségre s tőlük vették el a puskát, hogy ellenük fordítsák! A világháború hősei a pergőtűzek biztos halált jelentő poklában is megálltak helyükön rendületlenül. Miért? Mert az volt a parancs. Mert oda állította őket a kötelességérzet! A nagy márciusi nemzedék és a világháború hősei úgy haltak meg: fegyverrel kezükben a vártán, ahová állították őket! A kötelesség magasztos teljesítése közben hullott ki kezükből a zászló, a fegyver, de nem hátráltak, nem hagyták oda őrhelyüket soha! Tanuljunk tőlük! Ne csak akkor végezzük el a reánk bízott feladatot, kötelességet, amikor annak fejében elismerés, anyagi jólét jár, hanem mindenkor és mindenütt, ahová állított bennünket a haza érdeke! Az órában egyetlen kis csavar vagy kerék hibája megállítja az egész szerkezet működését. A haza is így van: csak akkor teheti boldoggá, meglegedetté fiait, ha mindegyik, valamennyi tagja elvégzi a reábízott kötelességet. Nem mindenkinek adatott meg az, hogy ütközetek véres zivatarában állja meg helyét. Van kötelességteljesítés a polgári életben, napi hivatásunk teljesítése közben is: az, hogy mindenki egész erejével s a legjobban tegye meg kötelességét ott, ahová őt sorsa állította. A tanuló az iskolában, a munkás a műhelyben és gyárban, a földművelő a gazdaságban, a katona az őrhelyén!

Ezt tanuljuk meg a nagy márciusi nemzedéktől. Szükségünk van az ő buzdító példájukra, nagy szükségünk... Hiszen reánk is nagy feladat vár, amely éppen olyan lelkes, hittel bízó, a hazát forrón szerető és kötelességtudó nemzedéket kíván, mint tőlük, s amelyet ők végre is hajtottak maradéktalanul!

Akkor, ha megfogadjuk a márciusi nemzedék nagy tanítását, de csakis akkor, mondhatjuk el mi is a költővel:

Szent égi hirnök, drága tavaszunk,
Tüzoszlopunk vagy, lángoló ígérlet:
Hogy nem lehet megölni azt a népet,
Amely Petőfit szülte a világnak,
S miénk a rög, hol hőroszok csatáztak,
Amikor Kossuth lángajka izent,
Hogy él ma is, s ha ütni fog az óra,
Riadva ront uj, nagy leszámolóra
A halhatatlan, hősi regiment!

Ugy legyen!

(Gyermekeknek.)

Kedves Gyermekeim!

Melyik hónapot szeretitek a legjobban? Ti is, de azt hiszem mindnyájan a kikeletet hozó márciust szeretjük a legjobban valamennyi hónap közül. Ebben a hónapban bucsut veszünk öreg Téalapótól, de bucsut veszünk a szobától is, ahová bezárt bennünket, mindnyájunkat! Hosszu, nagyon hosszú volt ez a szobafogság, pedig mindössze alig néhány hónapig tartott. Mégis alig vártuk már a virágbontó, madárdalos szép tavaszt, amely kiszabadít bennünket a tél börtönéből s megteríti a mezőt tarka szép virágaival, hóvirággal, ibolyával, orgonával.

Ebben a szép, szabadságot hirdető hónapban, éppen ezen a mai napon van nekünk egy szép ünnepünk, amelyre ma itt összegyöttünk. Tudjátok-e, milyen ünnep ez? A magyar szabadság születése napja. Igen, gyermekeim, a szabadságnak is van születésnapja, mint nekünk, embereknek. Tudjátok-e, mi a szabadság? Megmondani talán nehezen tudnátok, de inkább érzitek. Gondoljatok csak a kalitkábazárt madárcára, miért vágyódik az annyira a szabadság után? Mire teremtette őt a jó Isten? Arra, ugyebár, hogy az erdő világában, szabadon élje le életét. Börtön neki a szük kalitka, ki sem bonthatja ott szárnyait, mert mindjárt falba ütközik.

Ilyen börtönbe zárt volt a magyar is régen. Igaz, a magyart nem zárták négy fal közé, mint a madárcát, azért mégis rab volt. Rab volt, mert nem tehette azt, amit akart vagy szeretett volna. Mások parancsoltak neki s a magyarnak mindig azt kellett tennie, amit mások akartak. Rab volt akkor is a magyar, akárcsak ma, bilincs csörgött a kezén, iga nehezedett a vállára. De akkor azt az igát osztrák uralomnak, s a bilincset jobbagy-elynyomásnak nevezték. Szolga volt a nemzet, a mások szol-

gája. De a nemzet minden tagja sem volt egyenlő, a magyar nem volt édestestvére a magyarnak, mert voltak, — kevesen, akiknek mindent szabad volt tenniök, és voltak — nagyon sokan, akik csak dolgoztak, de semmi joguk nem volt. Ezek voltak a szegény jobbágyok. A jobbágy gyermeke nem tanulhatott magasabb iskolákban, örökre csak jobbágy lehetett. A törvény előtt sem volt egyenlő minden magyar.

Egyszer aztán, nyolcvannyalc évvel ezelőtt nagy dolgok történtek a mi szép hazánkban! 1848-at irtak akkor. Ennek az évnek márciusa felébresztette a nemzetet s valami nagy, kimondhatatlan vágy szállotta meg az elnyomott magyar lelkeket. Szabad akart lenni! És az a szép tavasz, az a március akkor valóban szabaddá tette a magyart! Hogyan?

Odaállt a nemzet elé egy sovány, sápadt arcu, de lángoló szemű ifju s megeskette a magyar népet, hogy rázza le magáról a szolgaságot!

Rabok legyünk, vagy szabadok:

Ez a kérdés — válasszatok!

Ezt kérdezte a magyar néptől ez az ifju, akitől már ti is tanultatok szép költeményeket: Petőfi Sándor. És a magyar nép szabad akart lenni. Így válaszolt tehát a költő kérdésére:

— A Magyarok Istenére

Esküszünk,

Esküszünk, hogy rabok tovább

Nem leszünk!...

Rabok voltunk mostanáig,

Kárhozottak ősapáink,

Kik szabadon éltek-haltak,

Szolgaföldben nem nyughatnak.

Igen, ezt szavalta el akkor Petőfi Sándor és amikor odaért hogy „A Magyarok Istenére esküszünk“, akik csak hallották, mind, valamennyien vele mondották az esküt. Mit mondottak, mondjátok ti is!

— A Magyarok Istenére

Esküszünk,

Esküszünk, hogy rabok tovább

Nem leszünk!

Petőfi barátja, Jókai Mór, a nagy magyar író aztán tollat fogott és felírta egy papírra 12 mondatban, hogy mi fáj a magyaroknak. Elhatározták, hogy egy életük, egy haláluk, de kinyomtatják az ujságba és elküldik a magyar királynak, aki akkor ott élt az osztrákok fővárosában, Bécsben, mivel a magyar király egyuttal az osztrákok császára is volt. Lett erre nagy éljenzés! Vállukra emelték Petőfit és Jókait s ugy éljeneztek őket.

Szerelnétek látni ezt, hogy történt? Nézzétek!

(Bemutatom a képet: A Nemzeti Múzeum előtt.)

Ki volt már közületek Budapesten? Láttátok-e a Nemzeti Múzeumot? Ott szavalta el Petőfi Sándor ezt a szép költeményt. Száz meg száz ember zugta, mennydörögte esküre emelt kézzel (mutatom) utána:

— A Magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Mikor volt ez gyerekek? Felirom ide a táblára: 1848 március 15.

Képzeltetik, gyermekek, hogy megijedtek az osztrákok, amikor meghallották, hogy a magyarok szabadok lettek! Nosza futottak is hazafelé, ahogy csak a lábuk bírta, futottak, futottak, talán még most is futnak, ha azóta el nem fáradtak! Egyenesen Bécsbe a királyhoz, hogy beárulják ott a magyarokat. Mit gondoltok, tetszett-e a királynak, hogy a magyarok szabadok lettek? Hát az tetszett-e, hogy az osztrákok hazaszaladtak? Legelőször is hát rájuk förmedt, hogy ejnye szedte-vette, hát miért szaladtatok el tőlük? Hogy mertetek elszaladni?

— Hogyne szaladtunk volna el, — mondták az osztrákok, — mikor mi olyan kevesen voltunk, a magyarok meg annyian voltak, mint réten a fűszál!

— Na, ha csak az a baj, — mondta erre a császárjuk, — majd adok én nektek segítséget s akkor jaj lesz a magyaroknak!

Mit gondoltok, mi lett erre? Háboru bizony, nagy háboru. Csakhogy a magyarok sem nézték ám ölbetett kezekkel az osztrákok készülődését. Szerencsére volt a nemzetnek egy olyan vezére, akinek úgy hallgatták szavát a magyarok, mint az imádságot! (Bemutatom a képet.) Kossuth Lajos volt ez a vezér.

— Veszélyben a haza! — kiáltotta ekkor Kossuth Lajos és kibontotta a háromszínű zászlót. — Álljon alája aki magyar és szereti hazáját!

Egykettőre annyian voltak a zászló alatt, hogy alig fértek. Mikor aztán összegyűltek, sorba álltak s megindultak az osztrák elébe. Elöl vitték a zászlót, utána mentek dalolva a magyar honvédek. Mit gondoltok, melyik dalt énekelték? Álljatok fel! Énekeljük el mi is, mit énekeltek a magyar honvédek!

„Fel, fel vitézek a csatára,
A szent szabadság oltalmára!
Mennydörög az ágyu, csattog a kard,
Ez lelkesíti csatára a magyart!

Petőfi Sándor is ott volt közöttük! Így vonult csatára az a hős magyar regiment. Amere mentek, mindenütt kiszaladt elébük a magyar nép s azt kiáltotta: Éljen a haza! Éljen a szabadság! Él-

jen Kossuth Lajos! Nem volt puskájuk? Nem volt baj: elvették az ellenségtől! Előbb kaszával, kapával, pusztá kézzel rohantak nekik s ugy csavarták ki kezükből a puskát és kardot, hogy azután azal kergettek hazáig a szabadságunkat irigyelő ellenséget. Nem volt férfi, ifju és aggasztán, aki ott nem harcolt volna a háromszinü zászló alatt. S egy félév mulva már csodákat beszéltek róluk! A kis fiukból hősök lettek, az apákból oroszlánok, ugy védelmezték hazájukat s a szabadságot.

Hogy mit műveltek a magyar hősök, elmondom most nektek, kedves gyermekeim. Persze nem az egészet, hiszen arra nem volna időm, itt csak egy esetet mondok el annak a dicsőséges harcnak sokszáz történetéből.

Az egyik században együtt harcolt Ráskay Gáspár és a fia is. A fiu igaz, még csak tizenhárom éves volt, de azért ő is harcolni akart a hazáért! Dehogy maradt volna otthon most, amikor minden pajtása zászló alatt akart verekedni a magyar becsületért, a magyar szabadságért!

Egy erdő szélén töltötték az éjtszakát. A hajnali szürkületben aztán meglepte őket az osztrákok egy csapata. Összezsaptak. Kemény harc fejlődött ki közöttük. Végre is az ellenség takarodott el a csatatérről bevert fejjel, vérző sebektől borítva. A nagy zürzavarban azonban egy osztrák katona kicsavarta a magyar zászlótartó kezéből a lobogót és futásnak eredt vele.

— Utána, fiuk! — kiáltott a hadnagy.

Senki se mozdult. De minek is rohantak volna a biztos halálba. Hiszen alig néhány száz lépésnyire volt tőlük az ellenség árka, ahonnan ugyancsak sűrűn repült már a puskagolyó. Vért ontani haszontalanul mégsem szabad! A hadnagy is belátta ezt s az erdőbe vezette katonáit. De meg sem indultak még, amikor kilépett a sorból a Ráskay gyerek.

— Hadnagy uram, én visszahozom a zászlót, — mondotta keményen.

— Állj a sorba, fiam! A zászló már elveszett!

— Nem vészett el, hadnagy ur!

S a Ráskay-gyerek a parancs ellenére nekivágott az ellenséges harcvonalnak, a magyar zászlóval rohanó osztrák katona után...

Az öreg Ráskay szívében megáll a vér, de nem rendeli vissza a fiát, csak összeteszi a kezét s imádkozik... Az ellenséges golyók süvitenek... Ráskay Gáspár a fák közé huzódik, onnan nézi tovább a fiát, mi történik vele.

Egyszer csak szalad ám visszafelé a Ráskay-fiu, kezében a magasra tartott magyar zászlóval! Nem esett el. Megvédte a magyarok Istene!

A kis hős kardjával a zászlót vivő osztrák katonára sujtott, mire az megtántorodott. Erre hozzá ugrott a Ráskay-fiu és kicsavarta a kezéből a zászlót s azt magasan lobogtatva rohant

vissza övéihez. Egyenesen az édesapjához szaladt. Fogzó lélekzetével alig bírta kinyögni a lelkesedéstől:

— Nem vezett el a zászló, édesapám...

Ráskay Gáspár pedig nem szólt a fiához egyetlen szót sem... Ugyan mit is tudott volna mondani neki ebben a pillanatban... Csak átölelte s magához szoritotta két karjával a hős fiut... Az ő fiát...

A többiek körülállták őket, de nem jött ki hang azok ajkán sem. Csak törülgették a szemüket, mintha beleesett volna valami... Vagy talán könnyek voltak azok... a lélek gyöngyei...

A hadnagy ur azután maga elé szólította a hős Ráskay-fiut a zászlóval. Kivette kezéből a visszaszerzett drága lobogót, meghajtotta a hős fiu előtt... azután visszaadta újra annak, akit legjobban megilletett az a dicsőség, hogy a magyar zászlót viheti.

— Tied a zászló, Ráskay Balázs! Te viszed ezentul...

Igy harcolt a magyar a szabadságért... Akkor szabad lett a magyar... Szabad... De szabad-e a magyar most is, gyermekek? Nem bizony. A mi régi szép nagy Magyarországnak sok helyén, sok falujában és városában megint idegen parancsol a magyarnak már tizenhat esztendő óta. Olyan, mintha a magyar szabadság, amelyet olyan dicsőséges csatákban kiharcolt már egyszer magának a magyar, most újra meghalt volna... Pedig nem halt meg, kedves gyermekeim. Az igazság örökéletű, meg nem halhat soha, csak alszik most. Nagyon mélyen alszik és várja, egyre várja azt a szép tavaszt, amely majd újra felébreszti mély álmából, hogy tegye szabaddá és boldoggá a mi szép hazánkat, Magyarországot!

Ti is akarjátok ezt, gyermekeim?!

Alljátok fel s mondjuk el mindennapi imánkat:

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,

Hiszek egy isteni örökigazságban,

Hiszek Magyarország feltámadásában. Amen.

Most pedig kérjük a jó Istent, hogy segítsen meg bennünket s áldja meg a mi magyar hazánkat s áldjon meg minden magyart:

Isten áldd meg a magyart

Jó kedvvel, bőséggel,

Nyujts feléje védő kart,

Ha küzd ellenséggel;

Balsors, akit régen tép,

Hozz rá vig esztendőt,

Megbűnhődte már e nép

A multat s jövődőt!